

FN

FAKTA.

Foto: Annalena Karlsson/Andreas

ETNISK DISKRIMINERING I SVERIGE

Nätverket för mänskliga rättigheter diskuterar romers rättigheter i Sverige och polisens arbete.

FN och civilsamhället granskar Sverige

Rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering är allvarliga hot mot mänskliga rättigheter (MR) i stora delar av världen. I FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering slås fast vad regeringarna behöver göra för att driva på utvecklingen åt rätt håll. I Sverige arbetar FN-förbundet och andra organisationer med att granska om regeringen sköter sina åtaganden.

FN:S KONVENTION OCH GRANSKNINGSKOMMITTÉ

Det främsta internationella verktyget för att motverka etnisk diskriminering är FN:s konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, CERD*). CERD antogs av FN:s generalförsamling 1965 och trädde i kraft 1969. I dagsläget har 177 av FN:s 193 medlemsländer

anslutit sig. Regeringar som har anslutit sig till CERD erkänner:

- definitionen av rasdiskriminering som varje åtskillnad, uteslutning, inskränkning eller förmån baserad på ras, hudfärg, börd eller nationell eller etnisk härkomst, vilka har till syfte eller verkan att upphäva eller försämra erkännandet, åtnjutandet eller utövandet på likställd fot av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på

samhällslivets politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller andra områden,

- att de ska avskaffa rasdiskriminering, förbjuda diskriminerande praxis och, där så är berättigat, se till att vissa etniska grupper får utvecklas och åtnjuta skydd,
- att de ska göra det straffbart att sprida idéer som är grundade på teorier om rasöverlägsenhet eller hat och olaglig-förklara varje organisation som verkar för rasism.

Foto: Anders Wiklund/TT

Elever, föräldrar och personal vid en gymnasieskola i Stockholm demonstrerar mot rasism och främlingsfientlighet.

CERD är en av FN:s nio s k kärnkonventioner som har granskningskommittéer knutna till sig. Kommittéerna består av oberoende experter som har som uppgift att granska att de stater som anslutit sig till konventionen följer dess bestämmelser.

I kommittén för avskaffande av rasdiskriminering ("CERD-kommittén") sitter 18 politiskt oberoende experter från olika delar av världen. Kommittén har två treveckorsmöten per år i Genève. Stater som anslutit sig till CERD måste vart fjärde år lämna en rapport till kommittén om hur de uppfyller konventionens krav.

CERD-kommittén efterfrågar också alternativ information från icke-statliga

källor, vilken ofta samordnas i s k parallellrapporter. Efter att kommittén mottagit all information kallas statliga representanter till förhör där även personer från det civila samhället har möjlighet att delta. Efter förhöret utfärdar kommittén en rad rekommendationer angående vad som bör förbättras i landet i fråga, både när det gäller lagstiftning och den praktiska tillämpningen.

SVERIGE GRANSKAS

Sedan 1998 samordnar Svenska FN-förbundet ett nätverk med ett 60-tal riksorganisationer som på olika sätt arbetar med mänskliga rättigheter. Nätverket

sammanställer parallellrapporter till FN:s granskningskommittéer och till rådet för mänskliga rättigheter, anordnar seminarier och gör uttalanden om aktuella MR-frågor. I MR-nätverket samverkar frivilligorganisationer som gemensamt vill föra fram synpunkter på FN:s och svenska regeringens agerande i olika frågor som rör mänskliga rättigheter. FN-förbundet ansvarar för arbetet med CERD och därmed även för parallellrapporten till CERD-kommittén, som senast granskade Sverige i augusti 2013.

I parallellrapporten från 2013 uppmärksammar FN-förbundet med stöd av 49 andra frivilligorganisationer att tidigare rekommendationer från CERD-kommittén inte har följts av Sveriges regering. Antalet hatbrott ligger kvar på en hög nivå, rasistiska organisationer fortsätter sprida propaganda, nationella minoriteter marginaliseras alltjämt och arbetslösheten bland personer med utländsk bakgrund är fortsatt hög.

I CERD-kommitténs slutsatser från 2013 uttrycks bl a oro över

- att Sverige ännu inte har någon

Begreppet ras är omdebatterat. I svensk diskrimineringslag är ordet borttaget eftersom lagstiftarna ansåg att det inte fanns någon vetenskaplig anledning att dela upp människor biologiskt. I stället talar man om etnisk tillhörighet vilket preciseras som "nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande". CERD-kommittén har konstaterat att borttagandet av begreppet ur svensk lagstiftning kan leda till att det blir svårare att behandla anmälningar om rasdiskriminering. Parallellrapporten understryker att även om termen tagits bort finns fortfarande behovet av åtgärder mot rasism.

oberoende nationell institution för de mänskliga rättigheterna vilket försvårar genomförandet av CERD,

- att åtgärderna mot hatbrott inte är tillräckligt effektiva, att det råder avvikelse mellan antalet anmälda ärenden och antalet fällande domar samt att det inte finns någon tydlig gemensam definition av hatbrott,
- att hatpropaganda med rasistiska motiv mot bl a afrosvenskar, muslimer, romer och judar ökar,
- att rasist- och extremistorganisationer fortsätter att förespråka rasdiskriminering,
- att personer med utländsk bakgrund har sämre möjligheter på arbetsmarknaden och
- att de nationella minoriteterna samer och romer stigmatiseras och diskrimineras.

Sverige lämnade in en uppföljningsrapport i augusti 2014 där tre punkter från CERD-kommitténs slutsatser behandlas. Det rör hatpropaganda med rasistiska motiv, den socioekonomiska segregationen i samhället samt rasprofilering [se ordlista till höger]. Rapporten besvarades av CERD-kommittén i maj 2015.

Kommittén välkomnade de åtgärder som vidtagits men uppmanade samtidigt Sverige att fortsätta ta krafttag och arbeta fram effektiva åtgärder för att säkerställa att CERD-konventionen genomförs. Nästa gång Sverige ska rapportera till CERD-kommittén är i januari 2017.

MR-NÄTVERKETS RAPPORT

De punkter som FN-förbundet och de andra frivilligorganisationerna särskilt lyfte fram i sin parallellrapport 2013 var följande:

MR-institution (Artikel 2.1)

Det finns idag ingen oberoende nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige. Detta är något som Sverige fått kritik för ett flertal gånger. Enligt Parisprinciperna ska alla FN:s medlemsländer etablera en sådan institution för att stärka arbetet med de mänskliga rättigheterna. Både parallellrapporten och CERD-kommittén poängterar att en MR-institution vore ett viktigt och användbart verktyg för att förebygga alla former av rasdiskriminering och för att upprätthålla CERD-konventionen. Den rödgröna regeringen föreslog i juli 2015 att en ny oberoende MR-institution ska inrättas. Inga medel hade dock avsatts i budgetpropositionen som kom 21 september

och regeringen har meddelat att förslaget kommer att lämnas till riksdagen 2016.

Hatbrott (Artikel 2.1)

Hatbrottsstatistiken visar på höga siffror men få anmälningar leder till fällande domar. Det behövs en gemensam definition av hatbrott som alla brottsbekämpande myndigheter kan använda sig av samt en mer effektiv implementering av den hatbrottslagstiftning som redan existerar. Ett bra exempel som parallellrapporten tar upp och som den rekommenderar att fler områden i Sverige tar efter är Stockholmspolisens hatbrottsenhet.

Nationella minoriteter (Artikel 2.2)

Diskriminering baserad på etnicitet förekommer i Sverige. Särskilt utsatta grupper har inte samma möjlighet till arbete, utbildning, bostad, mark, språk, sociala tjänster och hälsa.

Antidiskrimineringslagen saknar bestämmelser som rör särskilda åtgärder baserade på etnicitet. Dessutom behöver de åtgärder som finns för att främja lika rättigheter och möjligheter för alla, oavsett etnisk tillhörighet, effektiviseras.

Rasistiska organisationer (Artikel 4)

Artikel 4 i CERD-konventionen handlar om att stater ska fördöma och bestraffa organisationer med rasistiska grundtankar som hetsar till hat och våld. I Sverige tillåts dock rasistiska organisationer eftersom den svenska lagstiftningen inte ger tillräckligt skydd mot organiserade former av rasism. CERD-kommittén framhåller att rasistiska organisationer bör olagligförklaras vilket Sverige idag inte gör. Parallellrapporten lyfter fram att Sverige bör följa CERD:s bestämmelser och samtidigt effektivisera implementeringen av den befintliga hatbrottslagstiftningen med tanke på rasistiska organisationers verksamhet. Det finns även ett behov av effektiva åtgärder som kan hantera rasistisk propaganda, även på internet, enligt parallellrapporten.

Arbetsmarknaden (Artikel 5)

Var och en har rätt att vara lika inför lagen oberoende av hudfärg, nationalitet, etnicitet eller ursprung, bl a när det gäller rätten till arbete. Etnisk diskriminering är vanligt förekommande på den svenska arbetsmarknaden, särskilt i samband med rekryteringsprocessen, även om det finns lagstiftning som förbjuder det.

ORDLISTA

(definitionerna baseras på NE.se om inget annat anges)

RASISM – att behandla människor olika utifrån hur de ser ut eller att sprida föreställningar om att yttre kännetecken också innebär vissa egenskaper, ett visst intellekt etc.

RASDISKRIMINERING – varje skillnad, undantag, inskränkning eller företräde på grund av ras, hudfärg, härkomst eller nationellt eller etniskt ursprung som har till syfte eller verkan att omintetgöra eller inskränka erkännande, åtnjutande eller utövande på lika villkor av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller andra områden av det offentliga livet (ur Artikel 1, CERD-konventionen).

RASIFIERING – en term som används för att understryka att rastillhörighet är en konstruktion och inte ett biologiskt faktum. En rasifierad person blir av omgivningen förknippad med vissa egenskaper/beteenden p g a sitt ursprung.

Rasprofilering eller etnisk profilering är ett sätt för polisen att använda en persons ras, hudfärg eller ursprung som grund för att utsätta personen för detaljerade undersökningar, kontroller eller utredningar.

ETNISK DISKRIMINERING – negativ särbehandling på grund av tillhörighet till etnisk grupp, se rasdiskriminering.

ETNISK GRUPP – en allmänt vedertagen definition saknas.

AFROFOBI – rasism riktad mot människor med ursprung i Afrika söder om Sahara eller som tillhör den afrikanska diasporan (Mångkulturellt Centrum).

ISLAMOFABI – rasism riktad mot muslimer; en rädsla för islam med föreställningar om att islam som religion leder till ett negativt beteende.

ANTISEMITISM – rasism riktad mot judar och judendomen.

ANTIZIGANISM – rasism riktad mot romer.

OSKYLDIGHETSPRESUMPTION – var och en som är anklagad för brott har rätt att betraktas som oskyldig till dess att hans eller hennes skuld lagligen har fastställts vid en offentlig rättegång, där personen åtnjuter alla rättssäkerhetsgarantier som behövs för hans eller hennes försvar (Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, art 11).

Medvetenhet om och ansvar inför anti-diskrimineringslagen behöver lyftas hos arbetsgivare samtidigt som informations-spridning bland allmänheten om rätten till icke-diskriminering på arbetsmarknaden behövs.

FN:S SPECIALRAPPORTÖR

Bland FN:s många specialrapportörer på MR-området finns en för ”nutida former av rasism, rasdiskriminering, främlingsfientlighet och liknande intolerans” (*Special Rapporteur on Contemporary Forms of Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and related Intolerance*). Posten inrättades 1993 och innehas sedan 2011 av Mutuma Ruteere från Kenya. Som oberoende expert är hans uppdrag bl a att studera och slå larm om både institutionaliserade och indirekta former av rasism och rasdiskriminering riktade mot nationella,

Rapporterna från regeringen, MR-nätverket och CERD-kommittén finns på www.fn.se/rasism.

etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt invandrad arbetskraft världen över. Årligen skriver specialrapportören en rapport till rådet för mänskliga rättigheter om arbetet med dessa frågor.

I specialrapportörens rapport från 2015 framgår att rasprofilering eller etnisk profilering ökat, särskilt efter 11/9. Begreppen kan förstås som ett sätt för polisen att använda en persons etnicitet eller ursprung som grund för att utsätta vederbörande för detaljerade undersökningar, kontroller eller utredningar. Polis, säkerhetspolis och gränspolis i olika delar av världen har framförallt profilerat migranter och etniska minoriteter vilket gör dessa till särskilt sårbara grupper. En av förklaringarna till den ökande trenden är terrorismbekämpning där profileringen motiveras av säkerhetsskäl. Rasprofilering är förbjudet under internationell MR-lagstiftning (se CERD artikel 2, 4, 5 och 7) och strider mot olika bestämmelser såsom rätten att leva fri från rasdiskriminering, rätten till likhet inför lagen, rätten till personlig frihet och säkerhet och rätten till oskyldighetspresumtion [se ordlistan].

FAMILJEN Mc ALLISTER
 Alla tre medlemmar i Svenska FN-förbundet med familjemedlemskap.

Bli medlem här
www.fn.se
 08-462 25 40

**Förbättra världen.
 Bli medlem.**

DET HÄR KAN DU GÖRA:

Rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering är företeelser som riskerar att splittra våra samhällen och leda till rädsla, utanförskap, orättvisor och våld. Alla goda krafter behövs för att i stället skapa en positiv utveckling. Här är några förslag på vad DU kan göra:

Värva en kompis!

Ju fler vi är som tar ställning mot rasism, främlingsfientlighet och etnisk diskriminering, desto mer kan vi göra. Genom att värva en vän att bli medlem i Svenska FN-förbundet stärker du vår röst för mänskliga rättigheter. Tillsammans gör vi skillnad! Gå in på www.fn.se/medlem.

Höj rösten mot näthatet!

I många grupper och forum på sociala medier sprids hatiska åsikter och negativa föreställningar om olika etniska grupper och om människor som kommer till Sverige från andra länder. Hjälptill att stoppa hatet genom att argumentera emot och visa att du inte håller med! Varje röst för tolerans och människovärde är värdefull!

Informera andra!

Det finns många sätt att bidra till ökad kunskap och ökat engagemang hos dina medmänniskor. Beställ en bunt av Världshorisonts tem nummer om rasism och etnisk diskriminering och dela ut eller lägg i närmaste fikarum. Ett smidigt sätt att nå många är också att skriva en insändare till din lokaltidning där du står upp för alla människors lika värde och rättigheter.

Bli medlem
 i FN-förbundet!

Ring 08-462 25 40
 eller ansök på fn.se

